

talk to me

sprich mit mir

govori sa mnom

Benimle konuş

© Manius Hofinger

Frühe sprachliche Förderung im Kindergarten

Dobrodošli **Hoşgeldiniz**
Welcome **Willkommen**

Fair chances for all children

All children in Austria are entitled to equal conditions when starting school. It is very important to me that the prerequisites necessary to achieve this are met.

At the time of starting school education, language is a key skill. Children who are able to express themselves in the German language when they start school, have an advantage over those who cannot. Only those who can follow what is being taught in classes from the very beginning will be happy to learn and will have a fair chance of being a part of their class. As Minister for Education I campaigned that the funds for early language support increase tenfold. With this investment in our children's future the early language support is offered in all Austrian kindergartens. I very much appreciate the fact that all Austrian federal provinces are part of that initiative.

Best wishes and success in this important project and joint effort!

Fer-šanse za svu djecu

Sva djeca u Austriji imaju pravo na podjednake uslove pri polasku u školu. Meni je lično veoma stalo do toga, da se ostvare pretpostavke za to.

Na početku školskog doba su posebno važne dobro razvijene jezičke sposobnosti. Ona djeca, koja se na njemačkom jeziku mogu dobro izražavati imaju na samom startu jednu veliku prednost. Jedino ona djeca, koja od samoga početka mogu pratiti nastavu, doživljavaju radost pri učenju i imaju jednu fer-šansu za uspješnu školsku naobrazbu. Ja sam se kao ministrica prosvjete zauzela za to da se udeseterostruče sredstva za rano poticanje jezika. Tom investicijom je omogućeno da se rano poticanje jezika ponudi u svim austrijskim dječjim vrtićima i ja se radujem da su sve savezne pokrajine od samoga početka bile uključene u to.

U ostvarenju ovog važnog zajedničkog zadatka želim svima mnogo uspjeha!

Claudia Schmied

Dr. Claudia Schmied
Bundesministerin für Unterricht, Kunst und Kultur

Faire Chancen für alle Kinder

Alle Kinder in Österreich haben das Recht auf gleichwertige Startbedingungen beim Schuleintritt. Es ist mir ein großes Anliegen, die Voraussetzung hierfür herzustellen.

Mit Beginn der Schulzeit sind gut entwickelte sprachliche Fertigkeiten besonders wichtig. Kinder, die sich in Deutsch gut ausdrücken können, haben einen großen Startvorteil. Nur wer dem Unterricht von Beginn an folgen kann, hat Freude am Lernen und eine faire Chance auf eine erfolgreiche Schulbildung. Als Unterrichtsministerin habe ich mich dafür eingesetzt, dass die Mittel für die frühe sprachliche Förderung verzehnfacht werden. Durch diese Investition ist es möglich geworden, die frühe sprachliche Förderung in allen österreichischen Kindergärten anzubieten und ich freue mich, dass alle Bundesländer von Beginn an mit dabei sind.

Bei dieser wichtigen gemeinsamen Aufgabe wünsche ich allen viel Erfolg!

Bütün Çocuklar İçin Adil Olanaklar

Avusturya'da bütün çocukların adil ve aynı şartlarda okula başlama hakları vardır. Dileğim, bunun için gereken tüm olanakları sağlamaktır.

Okul başlarken dil çocuklar için önemli bir beceridir. Almanca bilgisi yeterli olan ve yaşına uygun bir sözcük dağarcığı bulunan çocuklar, şüphesiz bunun büyük ölçüde faydasını görmektedirler. Ancak dersleri başından beri izleyebilenler öğrenmenin tadına varır ve sınıfta çevre edinme açısından adil bir şansa sahip olurlar. Eğitim bakanı olarak dil desteği için ayrılan kaynağın on katına çıkarılması için harcadığım çabalar olumlu sonuç verdi. Bu yatırım sayesinde Avusturya'nın tüm anaokullarında erken dil desteği sağlamak mümkün olmuştur. Bütün eyaletlerin başından beri birlikte çalışmaları benim için sevindiricidir.

Herkese bu önemli ve ortak görevde başarılar diliyorum!

Die frühe sprachliche Förderung macht Kinder fit für die Schule.

Alle Kinder sollen bei Eintritt in die Volksschule ausreichend Deutsch sprechen, um dem Unterricht folgen zu können. Sprachliche Rückstände sind während der Schulzeit oft nur sehr schwer aufzuholen und bereiten Kindern nicht nur im Deutschunterricht, sondern auch in anderen Fächern Probleme. Diese Hürden sind durch frühe sprachliche Förderung vermeidbar.

Wer wird gefördert?

Vor Beginn des letzten Kindergartenjahres findet eine „Sprachstandsfeststellung“ statt, bei der es um das sprachliche Können der Kinder geht. Es wird festgestellt, ob sich ein Kind dem Alter entsprechend ausdrücken kann. Das heißt, die deutsche Sprache im Alltag anwenden, einfache Fragen in deutscher Sprache verstehen und beantworten kann. Die „Sprachstandsfeststellung“ ist kein Test.

Wird festgestellt, dass ein Kind spezielle Förderung bekommen soll, erhält es diese im Kindergarten auf spielerische Weise und in angenehmer Umgebung, ohne Leistungsdruck.

Wie wird gefördert?

Im Jahr vor dem Schuleintritt erhalten Kinder bei Bedarf im Kindergarten eine individuelle sprachliche Förderung. Vorlesen, Begriffe erraten, Mehrzahlwörter erkennen und Wortschatzspiele sind nur einige der spielerischen Methoden, um Kindern den richtigen Umgang mit der deutschen Sprache zu erleichtern.

Kindergartenpädagoginnen und Kindergartenpädagogen werden speziell für die frühe sprachliche Förderung ausgebildet. Dazu wurden ein Verfahren zur Sprachstandsfeststellung, ein Sprachentwicklungsplan sowie „Standards“ erstellt. Die Bundesländer haben in Koordination mit dem Bund individuelle Fördermaßnahmen entwickelt. Diese Maßnahmen werden in den Kindergärten kindgerecht und in vertrauter Umgebung durchgeführt.

Auf der folgenden Seite wird beschrieben, wie die frühe sprachliche Förderung in Ihrem Bundesland umgesetzt wird.

Wiener Fördermodell 1+1

Wien war eines der ersten Bundesländer, das die Vereinbarung über die Kindergartenförderung zur Organisation der frühen sprachlichen Förderung unterzeichnet hat. Städtische und private Kindergärten sowie Volksschulen sind in das „Wiener Fördermodell 1+1“ eingebunden.

Die kostenlose Beobachtung wird im Kindergarten durchgeführt. Zusätzlich zum Materialpaket vom Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur hat die Stadt Wien (Wiener Kindergärten, MA 10) in Zusammenarbeit mit Expertinnen und Experten einen eigenen Beobachtungsbogen zur Entwicklungserhebung erstellt und erfolgreich umgesetzt. Mit dem neuen „Wiener Fördermodell 1+1“ bekommen alle Kinder verbesserte Chancen. Kinder mit Förderbedarf erhalten zuerst im Kindergarten, dann in der Volksschule durch vorschulische Erziehung eine optimale Förderung. Gezielt werden die Bereiche Sprache, soziales Verhalten, körperliche Geschicklichkeit und Bewegungsverhalten sowie Wissen & Begreifen gefördert. Damit es zu keiner Überforderung kommt, wird das Bildungsangebot individuell an den Entwicklungsstand des Kindes angepasst.

Jedes Kind bekommt, wenn nötig, ab sofort zwei Jahre frühe Förderung zusätzlich!

Schritte zur Umsetzung des „Wiener Fördermodells 1+1“

Im ersten Jahr

► Jänner/Februar

Infobrief vom Stadtschulrat an die Eltern, Einladung zur Schülereinschreibung

► Frühjahr

Schülereinschreibung

► Mai/Juni

Screening: Beobachtung der Kinder in städtischen und privaten Kindergärten

► Ab September

Altersgemäße Förderung der Kinder im Kindergarten (10 Monate)

Im zweiten Jahr

► April

Überprüfung der Schulreife in der Volksschule

► September

Schulbeginn, wenn notwendig mit einem zusätzlichen Jahr der Förderung durch Vorschulerziehung in der Volksschule

Erken Dil Desteği Çocukları Okula Hazırlıyor.

İlkokula başlayan tüm çocukların dersleri izleyebilmeleri için yeterli düzeyde Almanca konuşmaları gerekmektedir. Okula başladıktan sonra dil açığıının kapatılması genellikle çok zor olmakta ve çocuklara sadece Almanca'da değil, diğer derslerde de sorunlar çıkarmaktadır. Ama erken dil desteği sayesinde bu engelleri aşmak mümkündür.

Kimler Destekleniyor?

Anaokulunun son yılı başlamadan önce çocukların dil yeteneklerini konu alan bir "Dil Düzeyi Tespiti" yapılacaktır. Bu yolla çocuğun yaşına uygun olarak kendini ifade edip edemediği belirlenecektir: Yani Almancayı günlük yaşamda doğru kullanıyor mu, bazı kolay soruları anlıyor ve yanıtlayabiliyor mu? Bu "Dil Düzeyi Tespiti" rahat bir gözlem ortamında oyun yöntemiyle başarı baskısı olmadan yapılacaktır. "Dil Düzeyi Tespiti" bir sınav veya test değildir.

Eđer özel dil desteği gerekliyse çocuk bu desteği anaokulunda rahat bir ortamda başarı baskısı olmadan oyun yöntemiyle alacaktır.

Destek Nasıl Veriliyor?

Okula başlamadan önceki yılda ihtiyaca göre anaokulunda kişisel bir dil desteği alacaklardır. Okuma, kavram bulma, çoğul sözcükleri tanıma ve sözcük dağarcığı gibi öğretici oyunlar, çocuklar için Almancanın doğru kullanımını kolaylaştıran yöntemlerden sadece birkaçıdır.

Anaokulu öğretmenleri bu destek için özel olarak eğitilmektedir. Dil düzeyi tespiti için uygun yöntemler geliştirilmiş ve bir dil gelişme planı yapılarak "standartlar" belirlenmiştir. Eyaletler de federal devletle eşgüdüm içinde kişisel destek önlemleri geliştirmiştir. Bu önlemler anaokulunda çocuklara uygun ve güvenli bir çevrede uygulanacaktır.

Erken dil desteđinin eyaletinizdeki uygulaması sonraki sayfada.

Viyana Destek Modeli 1+1

Viyana, erken dil desteği hakkındaki sözleşmeyi imzalayan ilk eyaletlerden biridir. Bu amaçla belediye ve özel anaokulları ve ilkokullar ile “Viyana Destek Modeli 1+1” arasında bağlantı sağlanmıştır.

Öngörülen gözlem ve destekler anaokullarında uygulanacaktır. Viyana Belediyesi (Viyana Anaokulları MA 10), Federal Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın malzeme paketinin yanısıra, anaokullarında çocukların gelişimini tespit amaçlı kendi gözlem anketini uzmanların gözetimi altında geliştirmiş ve başarı ile uygulamaya koymuştur. Bu yeni “Viyana Destek Modeli 1+1” ile tüm çocuklar daha da iyileştirilmiş olanaklara kavuşmaktadırlar. Sözkonusu okul öncesi eğitim sayesinde ihtiyacı olan çocuklara önce anaokulunda, daha sonra da ilkokulda en iyi destek sağlanmaktadır. Bu çerçevede dil, sosyal davranış ve beden eğitimi ile bilgi ve anlama alanları öncelikle desteklenmektedir. Çocuklar üzerinde aşırı yük oluşmasını önlemek için de bu eğitim olanakları her çocuğun kendi kişisel gelişmişlik durumuna uygun olarak belirlenmektedir. Her çocuk gerektiğinde bu iki yıllık erken ek destekten hemen yararlanmaktadır.

„Viyana Destek Modeli 1+1“ in Adım Adım Uygulaması

İlk yılda

► Ocak/Şubat

Eğitim Müdürlüğü'nden ana-babalara bilgilendirme yazısı ve kayıtlar için çağrı

► İlbahar

Öğrenci kayıtları

► Mayıs/Haziran

Tarama: Özel ve belediye anaokullarındaki çocukların gözlemlenmesi

► Eylül'den itibaren

Çocukların anaokullarında yaşlarına uygun olarak desteklenmesi (10 ay)

İkinci yılda

► Nisan

İlkokulda çocuğun okul olgunluğunun tespiti

► Eylül

Okulların açılması, gerekirse ilkokulda, okul öncesi eğitim çerçevesinde bir yıllık ek destek

Ranim poticanjem jezika djeca postaju fit za školu.

Sva djeca trebaju pri polasku u osnovnu školu u dovoljnoj mjeri govoriti njemački jezik, kako bi mogla pratiti nastavu. Jezički deficiti se za vrijeme školskog doba uglavnom vrlo teško mogu nadoknaditi, te predstavljaju probleme ne samo u nastavi njemačkog jezika, već i u ostalim predmetima. Te prepreke se mogu izbjeći samo putem ranog poticanja jezika.

Koga se potiče?

Prije početka posljednje godine provedene u dječjem vrtiću sprovodi se „Utvrdjivanje jezičkog stanja“ („Sprachstandsfeststellung“), pri čemu su u centru pažnje jezičke sposobnosti djece. Utvrđuje se, da li se neko dijete može izražavati u skladu sa svojom životnom dobi. To znači da može ispravno koristiti njemački jezik u svakodnevnom životu, da može razumjeti jednostavna pitanja na njemačkom jeziku, te da može na ta pitanja odgovoriti. „Utvrdjivanje jezičkog stanja“ nije zapravo nikakav test.

Ukoliko se utvrdi da neko dijete treba dobiti specijalnu potporu, onda će je ono dobiti već u dječjem vrtiću, u jednoj ugodnoj okolini, kroz igru i bez pritiska zbog postizanja uspjeha.

Kako se potiče?

U godini prije polaska u školu, djeca po potrebi dobivaju u dječjem vrtiću jedno individualno poticanje jezika. Čitanje naglas, odgonetanje pojmova, određivanje oblika množine, ili igre sa riječima su samo neke od metoda, kako da se djeci kroz igru olakšala ispravna upotreba njemačkog jezika.

Stručnjaci-pedagozi u dječjim vrtićima se posebno obrazuju za rano poticanje jezika. Razvijeni su prikladni postupci za utvrđivanje jezičkog stanja i postavljen je jedan plan za jezički razvoj, te potrebni „standardi“. Austrijske pokrajine su u koordinaciji sa saveznim institucijama razvile individualne mjere poticanja. Te mjere prilagođene djeci se u dječjim vrtićima sprovode u jednoj prisnoj atmosferi i okolini.

Na slijedećoj stranici je opisano kako će se rano poticanje jezika sprovesti u Vašoj saveznoj pokrajini.

Bečki model poticanja 1+1

Beč je bio jedna od prvih saveznih pokrajina, koja je potpisala sporazum o podupiranju dječjih vrtića zbog organiziranja ranog jezičkog poticanja. Gradski i privatni dječji vrtići, te osnovne škole su povezani u «Bečkom modelu poticanja 1+1».

U dječjem vrtiću se sprovodi besplatno promatranje. Uz paket materijala Saveznog ministarstva za nastavu, umjetnost i kulturu je dodatno grad Beč (Bečki dječji vrtići – Wiener Kindergärten, MA 10) u saradnji sa stručnjacima izradio vlastiti formular za promatranje u svrhu utvrđivanja razvoja i usješno ga primijenio. Sa novim «Bečkim modelom poticanja 1+1» dobivaju sva djeca poboljšane šanse. Djeca sa potrebom poticanja dobivaju optimalno poticanje najprije u dječjem vrtiću, a onda u osnovnoj školi putem predškolskog odgoja. Ciljano se potiču oblasti jezika, socijalnog ponašanja, tjelesne spretnosti i motorike, te znanje i razumijevanje. Da ne bi došlo do preopterećenosti, ponuda obrazovanja se individualno prilagođava stepenu razvoja pojedinog djeteta.

Svako dijete dobiva, ukoliko je to potrebno, i dodatno dvogodišnje poticanje!

Koraci u realizaciji «Bečkog modela poticanja 1+1»

U prvoj godini

▶ Januar/februar

Informativni dopis roditeljima od strane Savjeta za školstvo (Stadtschulrat) i poziv za upis u školu

▶ Proljeće

Upis u školu

▶ Maj/juni

Screening: Promatranje djece u gradskim i privatnim vrtićima

▶ Od septembra

Poticanje djece u dječjem vrtiću, primjereno uzrastu (10 mjeseci)

U drugoj godini

▶ April

Provjeranje školske zrelosti u osnovnoj školi

▶ Septembar

Početak škole. Po potrebi jedna dodatna godina poticanja kroz predškolski odgoj u osnovnoj školi

Fit for school with early language support.

When starting school, all children should be able to communicate in German well enough in order to be able to follow what is being taught in classes. It is often very hard to catch up on language development during school time, and children with language difficulties do not only face problems in German classes but in other subjects as well. However, these obstacles can be avoided by early language support.

Who will be supported?

Before the last kindergarten year starts, a 'language skills assessment' is held. The assessment establishes whether a child is able to express himself or herself in an age-appropriate manner; this includes using the German language in everyday life correctly, understanding and responding to simple questions in German. The 'language skills assessment' is not a classic test.

If it is assessed that a child should be individually supported he or she will receive it at kindergarten incorporated in play activities in a pleasant environment, without putting pressure on him or her.

How is it done?

During this last year before starting school, children will receive individual language support in kindergarten. Reading stories to them, guessing terms, recognising plural words, vocabulary games are only some of the fun methods making it easier for children to learn how to speak German.

The language support is given by specially trained kindergarten teachers. Suitable procedures for the language skills assessment were developed and an education plan as well as 'standards' were being designed. The federal provinces and the federal government jointly developed individual support measures. These measures are implemented in kindergartens in a manner appropriate for children and in a familiar environment.

The next page provides you with more information on your federal province.

Vienna's support plan 1+1

Vienna was one of the first federal provinces signing the agreement for the kindergarten support and the organisation of early language support. Municipal and private kindergartens as well as elementary schools are integrated in "Vienna's support plan 1+1".

The free of charge monitoring is done in the kindergarten. In addition to the material package of the Austrian Federal Ministry for Education, the Arts and Culture, the city of Vienna developed and implemented a specific monitoring survey to assess the development of children in close cooperation with experts. With the new "Vienna's support plan 1+1" improved chances for all children are guaranteed. Support will be offered first in kindergarten and if required also in elementary school. Supported are the language skills, social competence, physical skills and the kinesic behaviour as well as knowledge and comprehension. In order to avoid excessive demands, the educational offer is adapted individually to the child's development stage.

With immediate effect and if necessary each child gets an early support for the duration of two years.

Steps for implementing "Vienna's support plan 1+1"

In the first year

▶ January/February

information letter of Vienna's School Board for parents and the invitation for school registration

▶ Spring

school registration

▶ May/June

screening: monitoring of children in municipal and private kindergartens

▶ From September onwards

age-appropriate support of children in the kindergarten (10 months)

In the second year

▶ April

assessment of school maturity for elementary school

▶ September

start of school, if necessary with an additional year of support through preschool education in elementary school

Kontakt in Wien:

Land Wien:

Wien 1030, Thomas-Klestil-Platz 11
Magistratsabteilung 10 – Wiener Kindergärten
Tel.: 01/ 277 55 55
Fax: 01 / 4000 / 99 / 90248
Internet: www.kindergaerten.wien.at

Mehr Information / More information / Dodatne informacije / Daha fazla bilgi:

Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur
Minoritenplatz 5, 1014 Wien

E-Mail: info@sprich-mit-mir.at
Internet: www.sprich-mit-mir.at

Impressum: Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur, Minoritenplatz 5, 1014 Wien; September 2008

Eine Initiative des

bm:uk Bundesministerium für
Unterricht, Kunst und Kultur